

Artıq Qarabağa səfərlərimin sayını itirmişəm. Amma hələki bu yerləri qarış-qarış gəzməkdən doymuram. Do-yacağımı da düşünürəm. Çünki bütün səmavi kitabların vəd etdikləri cənnət məhz Qarabağ olduğunu düşünürəm.

İndi isə bu cənnəti görmək imkanı olmayanlara virtual olaraq ora götürməyə çalışacağam. Bu məqaləni oxuyan hər kəs fikirlərini bildirsın: siz də bu cənnətdən zövq ala bildinizmi?

Ballica:

kənd, çay, yaylaq, çiçək...

Beləliklə, başlayaq Xocalı rayonu Ballica kəndindən! İlk dəfədir bu əraziyə ayaq basıram. Füsunkar sözü məhz bu kənd üçün yaranıb-deməkdən özümü

sız herbe aux pommions , Serb plu?njak ... Bəzi Şərqi Avropa dillərində ümumi ad bal sözündən götürülüb, məsələn, Rus medunitza , Polyak miodunka , Serb dilindəki "bungencamed. Qışın sonunda və yazın əvvəlində mavi və ya çəhrayı çiçəklər verir, yay boyu tez-tez heyrətamiz xallı və mərmərli ürəkşəkilli yarpaqların sıx dəstələri ilə müşayiət olunur.

Uzun sözün qıssası, Ballica kəndinin də, çayının da, yaylağının da adının bir çiçək götürdüyünü bildik. Deyilənə görə, Qarabağ zonasında ən dadlı və təbii bal istehal etmək məhz bu kəndin payına düşüb. Yəni, arılar min bir dərindən dərmanı olan ballica bitkisindən çəkdiyi şirə ilə xəstələrə yeni həyat verib. Kəndin gircəyindəki "kruq"un - dairənin ortasında quraşdırılmış "arı şanı" da kəndin ballı məkan olmasına işarədir. Bur-

etməkdən çəkinməyiblər. Məsələn, Ballica kəndindəki alban memarlıq abidəsi olub. Təsəvvür edin, bu abidə -məbəddə eramızdan əvvəl tikilib və işğal altında olduğu müddətdə, qeyri-qanuni bərpası işlərinə məruz qalıb.

2017-ci ildə Alban dövrünə aid abidənin memarlıq quruluşu kobud şəkildə dəyişdirilir və məbədin üzərində qeyd edilir ki, Müqəddəs Astvatsatsin kilsəsi 1839-cu ildə tikilib, lakin indiki kilsə 1850-ci ildə həmin yerdə yenidən tikilib:" Köhnə kilsənin tikintisindən bəhs edən yazısı olan giriş qapısı 1850-ci ildə yeni tikilmiş kilsənin şimal divarına bərkidilib".

Bilə -bilə ki, kəndin çox qədim tarixi var, ermənilər onu müasir erməni kəndi kimi dünyaya sırımağa çalışıblar: İddia edirlər ki, "müasir kənd" 17-ci əsrdə qurulub. Amma hələ işğaldan əvvəl də mə-

Yaşıl cənnətdəki 4 Ballica: "Ballı məkan"dən REPORTAJ

saxlaya bilərəm. Bu gözəllik Ballica çayının sol sahilində, Qarabağ silsiləsinin əyində yerləşir. Kənd adını ərazidəki eyniadlı çaydan aldığı deyilir. O an ağlıma gələn o oldu ki, bəs Qarqar çayının sol qolu olan Ballica çayı adını hardan götürüb?

Araşdırdıqdan sonra məlum oldu ki, suvarma üçün istifadə olunan bu çay başlanğıcını Ballica adlı yaylaqdan aldığına görə belə adlandırılıb.

Yenə də maraq mənə üstün gəldi və bir də araşdırmağa məcbur oldum: Axı, o Ballica yaylağı o adı haradan alıb? Həm də bu Ballica yaylağı XIX əsrdə Gəncə qəzasındakı Əhməd bəyli kəndinin əhalisinin yaylağı olub. Məlum olur ki, yaylaq da öz adını burada bitən ballica (öfkəotu) bitkisinin adından alıb.

Ballica bitkisinin adını elmi dildə Google-də axtarısa vermək istəsəniz müt-ləq Pulmonaria yazın. Pulmonaria elmi adı da Latın pulmo (ağciyər) sözündən götürülüb . Sehre, caduya inanılan döv-

da təbiət, sözün həqiqi mənasında bir çiçək!

Yadımdaykən deyim: Erməni mənbələrində qeyd edilir ki, kəndin ərazisində 10 bulaq var. Araşdırdım , təəssüf ki, ancaq 4-ün adına rast gəldim: "Təkqəbir" bulağı, "Sarıtala" bulağı, "Alçalı", "Damcılı" bulağı . Qalanlarının da adını bilənlər bizə yazsın.

Ballicanın başının üstünü alan "qara bulud"

"Qara bulud" sözü folklorumuzda qara niyyətli düş-mən kimi xarakterizə olunduğunu demək artıqdır. Bu-nu hamı bilir. Düşünməyin ki, Ballica camaatının, eli-nin başının üstünü "qara duman" 1987- 94-cü illərdə alıb. Xeyir! Kənd 1828-ci il qarı düşmənlərimiz Rusiya və İranın Türkmənçay mü-qaviləsi əsasında Türkiyə, İran, Suriya, livan ərazilərindən Qarabağa köçürülən hay tayfalarının gəlişindən sonra necə dəyərlər, qara gününü qabladı. Kənd əhali-si dəfələrlə hay silahlılarının, terrorçularının hədəfi olub. 1905-1907-ci , 1918-20-ci illərdə hayların başlat-dığı qırğınlarda dinc əhali-sini itirib.

1987-ci ildə başlayan növbəti Qarabağ savaşı ye-nidən ballicalıları çətin si-naq qarşısında qoyub. 1992-ci ildə Əsgəranda 17 km, ilan yuvasına çevrilmiş o vaxtkı Stepanakert-dən 10 km məsafədə yerləşdiyi üçün ilk

zərbələr də elə bu cənnət məka-na dəyib.

1992-ci ilin fevralında erməni və rus hərbi birləşmələrinin soyqırımına mü-şaiyyət olunan iş-ğalı nəticəsində kənd camaatı kəndi məcburən tərk etməli olub. Bundan sonra iş-ğalçılar kəndin adını dəyişərək Haygistan (hay-ların yaşadığı məkan, yer) qoyublar. Boş evlərə isə dünyanın bir çox ölkələrində səfil həyatı yaşayan erməniləri gətirib yığırırlar.

2015-ci ilin siyahıyaalmasına görə, Ballicada 1084 hay yaşayıb. Həyasızlıqları o həddə çatıb ki, Ballicanın "hayla-rın ata-baba yurdu" olduğunu da iddia

lun idi ki, eramızdan əvvəl 2-1-ci əsrlərə aid qədim kurqan və qəbirlər bu ərazilərdə mövcud olub. Sovet dövründə kənd Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin Əsgəran rayonunun tərkibində idi.

Ermənilərə məxsus mənbələri araş-dıran zaman maraqlı bir məlumata da rast gəldim:

Yazırlar ki, kəndin 27 "igid"i Qarabağ döyüşlərində ölüb. Yəni, əllərinə qurban olduğum Azərbaycan ordusu məhz bu kəndin 27 quldurunu atəşkəs dövrünə qədər gəbərdib.

2020-ci ilin oktyabrında isə , düşmənin müxtəlif istiqamətlərdə zireh 63 ta-borunun 3 tankı, 4 grad yaylım sistemi və canlı qüvvəsi məhv edildi.

Həmçinin, "Polonez" in köməyi ilə düşmənin Ballica məntəqəsindəki he-yətə birlikdə dağıdılan silah-sursat an-barı onların mərkəzi anbarı hesab olu-nmuş.

Hərbi ekspertlər bildirib ki, anbarda saxlanılan silah və döyüş sursatı müha-ribədə ən azı 6 ay fasiləsiz təmin edə bilərdi. Silahların müəyyən hissəsi əməliyyatdan bir neçə gün əvvəl İranda daşınan silahlar imiş . Yəqin ki, İran TIR-larının işğal dövründə Qarabağı "su yolu" etdiyini unutmamısınız.

İkinci Qarabağ müharibəsi nəticə-sində imzalanmış 10 Noyabr 2020-ci il tarixli üçtərəfli bəyanata uyğun olaraq Ballica kəndi Rusiya Sülhməramlı qü-vələrinin nəzarətinə keçib. 19-20 sent-yabr 2023-cü ildə aparılan lokal xarak-terli antiterror əməliyyatları nəticəsində azad olundu. Bundan sonra...

Ballica ilə bağlı reportajın davamı olacaq.

Əntiqə Rəşid

rlərdə bu bitkinin xallı oval yarpaqlarının xəstə, xoralı ağciyərləri simvolizə etdiyi düşünülürdü və buna görə də ağciyər infeksiyalarının müalicəsində istifadə edilirdi.

Bir çox dillərdəki ümumi ad ingilis dilində olduğu kimi ağciyərlərə də aiddir "lungwort", Alman Lungenkraut , Fran-